

Bujdosó Alpár, a MEFESZ elnökének beszéde a SOTEX díszünnepségen

„Hölgyeim és Uraim!
Kedves Barátaim!

Utoljára 50 éve és két napja voltam ebben a teremben. Nehezen tudom elmondani, mekkora örömet okoz nekem, hogy most újra itt lehetek. Szívesen megosztanám Önökkel/Veletek is ezt az örömeztést, mert szeretném úgy ünnepelni az évfordulót, ezt a napot, mint a franciák július 14-ét. Nem, nem a hadsereggel, a felvonuló légióval, páncélosokkal, a légierő fűlsüketítő dübörgésével, nem! Úgy, mint az ország polgárai ünneplik, jókedvvel, majálissal, búcsúkkal. Ahogy egy nemzet ünnepli azt, hogy fel tudta mutatni a világnak a lehető legmodernebb társadalom modelljét, a demokráciának, az emberi létnek azt a formáját, melyért érdemes volt forradalmat csinálni, melyért érdemes volt álmodni, idealista módon hinni.

Melyik nagy nemzetre gondolnak Önök, gondoltok Ti? Mert én azt hiszem, hogy október 23-a ez az igazi örömnépnep. Július 14-e a szabadság, egyenlőség, testvériség magasztos gondolatát adta az emberiségnek, és azokban az októberi napokban - ha rövid időre is - megvalósult a száz éve megálmodott szabadság, egyszerre természetes lett közöttünk az akkor már csaknem egy évtizede szóvirágként szajkózott egyenlőség, és a városért, az embertársainkért, polgártársainkért vállalt felelősségben a testvériség. Ez olyan tisztán és csillogóan vetült az ország, mi több, egész Európa égboltjára, hogy még a franciák, még a hollandók ereiben is egy töredéknyi pillanatra megállt a vér. Mert ők igencsak szkeptikusak voltak a magyarokkal szemben: két világháborúban ellenség, két világháborúban a vesztesek oldalán. A másodikban olyan szövetségben, mely egész Európának a kitörölhetetlen borzalmat jelentette. Különösen a hollandoknak.

De szkepticizmus másutt is volt. Még ott is, ahol élek és ahonnan jövök; úgy gondolták, hogy ezek a rebellis magyarok csupa önzésből rugták szét azt a jó kis otthonos monarchiát (már akinek!). Úgy gondolták, hogy az egyetemisták nem viselkedtek tisztességesen a soproni népszavazásnál sem. Itt is leadták voksukat, meg ott is. Így született meg ez a kitüremkedés a térképen, ez a sop-

roni zsák, pedig a város Burgenland fővárosának volt szánva. (Egyszerre nem is találtak másikat: az első főváros Sauerbrunn, Savanyúkút lett. Hol is van?) És csupa juxból, csupa virtusból ezt a soproni egyetemisták megakadályozták.

Nem, Hölgyeim és Uraim, nem, kedves Barátaim!

Ez a nemzet, ezek az októberi fiatalok nem vicceltek, nem virtusból cselekedtek, mint talán még soha a történelemben, vagy legalábbis nagyon régen. Mert egy nemzetnek egyszer egy évszázadban adatik meg olyan pillanat, mint nekünk 1956 októberére. Olyan pillanat, ahol nemcsak a világ népei felejtették rajtunk a szemüket, hanem mi is egy pillanatra, a történelem egy pillanatára jól éreztük magunkat ebben a hazában. Jól éreztük magunkat, mert bár mindenki elmondhatta mindig a saját véleményét, senki sem hurrogtta le, és ha voltak is a vélemények között különbségek, ellenségek nem voltak. Az ellenségeskedést, a gyűlölködést egy időre száműztük az országból. Mert nem volt időnk rá? Nem hiszem. Bár mindenki végezte a rámért, a maga-magától vállalt munkát, becsületesen és lelkiismeretesen, a diákszemélyiség az ábrázoló előadóteremben permanensen ülésezett: mindig oda lehetett menni, mindig el lehetett mondani, amit gondoltál. És el is mondtad. Egyszerűen a mindennapi jóérzésünk kívánta meg, hogy ne gyűlöljük – még ellenségeinket se. Amikor a BBC televíziójának riportere, *Mikes György*, megkérdez-

te, büszkén mondhattam, hogy – „igaz, az ÁVÓsokat megkerestük, letartóztattuk –, ám úgy döntöttünk, hogy nem mi akarunk ítélni felettük, hanem ezt majd független bíróságra bízjuk.”

Ez a jókedv, az életnek ilyen szeretete és a tisztességes cselekvés szándéka hatott át itt ebben a városban mindenkit. Olyan 12-14 éves fiú kísért egy megbilincselte ÁVÓst nála hosszabb dióverővel, ha tudjátok mi az, a MEFESZ-hez:

– Elnök úrnak jelentem, ezt az ÁVÓst előállítottam!

– Köszönöm, nemzetőr polgártárs! A foglyot átvettem.

A kamasz polgártárs mosolyogva hátraarcot végzett, mert úgy érezte, hogy teljesítette a kötelességét. Az ő mosolya, az ő jókedve jellemezte valamennyiünk hangulatát, valamennyiünkét, a városban és az egyetemen. Már az első napokban megalakult az Ideiglenes Nemzeti Tanács, melynek feladata a városi közigazgatás irányítása lett volna. Igen ám, de a városházán, a városi tanácsban ülő hivatalnokok nem tűntek igazán bizalomgerjesztőnek. Új, akivel ki lehetett volna cserélni, pedig nem volt. Jószívvel emlékszem *Takács Endrőre* és *Peéry Rezsőre*, akik e testület vezetőiként úgy láboltak ki a tanács-talanságból, hogy megkeresték a MEFESZ Bizottságot, mennyiben tudna a Tanács segítségére lenni. A MEFESZ együttműködést ajánlott, hiszen akkor már a hallgatók jónéhány ún. osztályon a vegyvédelem kék overálljában, nemzetiszínű karszalaggal, benne a remé-

nyeinket felajzó V betűvel, teljesítettek szolgálatot a város – és a megye – minden részében, ahol szükség volt rájuk.

Az egyetemek MEFESZ Bizottságai, az időközben megalakult Munkástanácsok és a Nemzeti Tanácsok általános sztrájkot hirdettek mindaddig, amíg a szovjet csapatok ki nem vonulnak Magyarország területéről. Így mi is Sopronban.

Már aznap este megjelentek a soproni sütőipar képviselői azzal a kérdéssel, hogy a sztrájk vajon rájuk is vonatkozik-e? Mert akkor nem tudnak, nem fognak kenyeret sütni. A Nemzeti Tanács vizsgálta attól, hogy a város gyerekeinek, a lakoságnak nem lesz kenyere. A MEFESZ meg attól, hogy lassanként letöredezik a sztrájk éle, és nem lesz többé fegyver a forradalom kezében. Hosszú volt a tanácskozás. Végül is az a döntés született, hogy a kékoverállosok fognak kenyeret sütni – a pékmesterek irányítása alatt. Ők nem dolgoznak, mégis lesz kenyér.

Így is lett. Mnindenki jól járt, csak a a hallgatók nem aludtak az éjszaka. Másnap délelőtt újra jelentkeztek szolgálatra.

Hogy miért, hogy honnan vették az erőt, honnan a lendületet, a kötelességtudást?

Máig se tudom megválaszolni. Csak a budapesti Műegyetem professzora, *Mutnyánszky Ádám* szavai jönnek újra és újra elő emlékezetemben:

– „Menjetek fiaim! Fontosabb dolgok van ma nektek, mint a mechanika óra.”

Ezzel – mielőtt elkezdte volna – befejezte az órát. A hallgatók felálltak, és kisiettek az október 23-i tüntetésre.

De hadd zengjem ehelyt a Főiskola – vagy ma már egyetem – professzorainak dicséretét! A MEFESZ ún. Elvi Bizottsága, az a bizonyos csúcs, megszállta az igazgató – akkor így hívták a rektort – irodáját. Itt ülésezett permanensen, éjjel és nappal. Jómagam az igazgató úr karoszekében aludtam. Elképzeltető, milyen disznóolat és szemetet hagyunk magunk után. Amiért most, itt, utólag elnézést kérek.

Mindennek ellenére *Roller Kálmán*, az igazgató és *Tuskó Ferenc* igazgatóhelyettes egész nap jelen voltak, hogy a MEFESZ-nek jó tanáccsal, tapasztalattal segítségére lehessenek. *Staszney Albert*, az ábrázoló geometria professzora, akitől diákparlament céljaira elrekvírtuk előadótermét, minden nap reggel 8-

kor megjelent az egyetem előtt, és ott mindenkinek, aki egy pillanatra megállt, kiselőadást tartott az angolszász demokráciáról. Egyszer én is odahallgattam:

– Tisztelt uraim, Angliában, Amerikában mindenki mister. Franciaországban monsieur. Németországban Herr. Miért nálunk elvtárs? Hátha nem is az? Miért ne lehetne mindenki úr?

Perlaki Ferenc adjunktus és *Vancsura Rudolf* tanársegéd pedig egyenesen a MEFESZ Bizottság egyes osztályain dolgoztak s ha nem tévedek, éppen a katonai csoport megalakításában, az egyetemisták felfegyverzésében vettek részt.

Lám, mire ide jutottam, pont abba a verembe estem, melyet messze el akartam kerülni. Öreg emberek mindig emlékeznek, a múltban élnek. „Ja-ja, így volt az akkor, nem ám úgy, mint ma.” Ám: tőlem a mondat második felét soha nem fogják hallani, mert azt hiszem, hogy ami ma történik, ugyanolyan fontos, mint ami ötven éve velünk történt. Csakhogy Önök/Ti magasabb szintről indultok, mint mi anno dacumál. Többet tudtok a világról, jobban bejártátok, mint akkoriban mi. Tudniillik sehogyse. Mikor egy nehéz nap után a kávéházban megettem egy szendvicset, az egyik kollegina ezt – a nektek ma furcsának tűnő – kérdést tette fel:

– Ha majd minden jóra fordul, és mi is befejezzük itt a munkát, ha minden-

nek vége lesz, akkor ugye egyszer kimegyünk Bécsbe? Egy-két napra?

Igen, akkor Bécs messze volt. A határ átjárhatatlan. A külföld titokzatos.

Kikerültünk. Ki Bécsbe, ki Párizsba, ki Londonba, ki New Yorkba. És elkezdtek „megtanulni” a világot. Ma már a határ nem átjárhatatlan. Ma már az információ gyorsabban terjed, mint az influenza. Érdemes odafigyelni rá. Az ország határain nem égigérő hegyek állnak, melyek elzárják a kilátást nyugat felé, észak felé, vagy akár dél felé. Ki kell tekinteni a világba, és ha még nem tanultuk volna meg, hogyan működik, meg kell tanulni. Mert különben úgy járhattok, mint mi annakidején.

Elmondom.

Nagy Imre miniszterelnök a november 4-i szovjet bevonulás hírére megbízta *Kéthly Anna* államminisztert, hogy induljon delegációval New Yorkba, az ENSZ-hez, segítségért, ha lehet kéksisakos UNO-csapatokért. Bécsből jövet

Sopronban arra kérte a MEFESZ-t, hogy adjon fegyveres kíséretet Budapestig. Ez akkor már lehetetlen volt. Sopronban kellett összeállítani a küldöttséget. Mivel kíséretében csak szociáldemokrata újságírók voltak, a Nemzeti Tanács és a MEFESZ kívánságára a miniszter asszony delegációjába vette a MEFESZ, és így a magyar egyetemisták képviselőjét, engem. Azt hittük, hogy a megbízás napok alatt megoldható, lebonyolítható. Az én teljesen elrugaskodott elképzelésem szerint az UNO intervenció csapattestei valahol készenlétben állomásoznak, csak a parancsra várnak, és máris indulhatnak.

Ez volt az a tévedés, mely abból származott, hogy nem tudtuk megtanulni, nem engedték megtanulni, hogyan működik a világ. Hogy van Biztonsági Tanács, benne vétőjog, melyből egy a Szovjetunióé, és csupán, ha ez a testület egyhangúan dönt, akkor lehet megszervezni azt a bizonyos bevetendő katonai egységet.

A tévedés következményeit már a történelemből tudjuk. Elkeseredésemben arra kértem *Kéthly Annát*, hogy juttatna legalább Bécsbe vissza. Segített. Búcsúzáskor ezt mondta:

– Fiatalember, magát felkapta a történelem szele, mint egy falevelet. Vigyázzon magára, őrizze meg hitét, és képviselje hűen azokat, akik megbíztak magában.